

## ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Мозгальної Наталії Георгіївни на дисертаційну роботу Ю Янь «Формування художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва засобами фортепіанних програмних творів» подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта. Музичне мистецтво.

### ***1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами***

Музична освіта в сучасному Китаї зараз переживає реформи, викликані державною, соціальною та економічною перебудовою країни. В зв'язку з цим, спільним завданням українських навчальних закладів є підготовка фахівців випускників, здатних сприймати нові освітні інновації та впроваджувати їх у освітню практику. Тому питання фортепіанної підготовки студентів КНР у системі музично-педагогічної освіти України набувають великого значення.

Фортепіанне навчання виступає одним із пріоритетних у становленні майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, а вивчення програмних творів дозволяє відкривати нові смислові аспекти художньої образності музичних творів, їх семантики, тембрально-звукових характеристик тощо.

Це вимагає певних нововведень у практику фортепіанного навчання, спрямованих на стимуляцію студентів-бакалаврів до художньо-образного самопізнання та самореалізації. Потреба в осучасненні змісту, методів, форм і засобів фортепіанного навчання з метою максимального наближення її до завдань сучасної мистецької освіти визначає актуальність представленого Ю Янь дисертаційного дослідження.

Актуальність дослідження підтверджується також тим, що дисертація є складовою тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 25 жовтня 2018).

### ***2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна***

Дисертаційна робота Ю Янь справляє позитивне враження. Структура наукового дослідження логічно обґрунтована та ретельно розроблена дослідником. Особливу увагу слід звернути на єдність змістових блоків,

розділів і підрозділів, на правильність висновків (як проміжних так і узагальнених). Співвідношення теми, структури та змісту твору не викликає заперечень.

Актуальність досліджуваної проблеми, її теоретичні основи отримали в дисертаційному дослідженні відповідне обґрунтування, аргументацію та конкретизацію. У роботі чітко сформульовано мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, її наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Ретельний аналіз змісту дисертаційного дослідження дає змогу стверджувати їх наукову обґрунтованість, послідовність і логічність і у розв'язанні поставлених завдань, а також про наукову зрілість авторки.

До найбільш суттєвих наукових положень, висновків та рекомендацій, які відзначаються науковою і практичною цінністю, слід віднести такі: *вперше* визначено сутність поняття «художньо-образні репрезентації майбутніх бакалаврів музичного мистецтва» у виконавсько-інтерпретаційній проєкції, що дало змогу розглядати їх як атрибути набуття художньо-ментального досвіду, яким властиві полімодальні та поліхудожні характеристики щодо опрацювання та запам'ятовування художніх образів творів; розкрито структуру художньо-образних репрезентацій у системі кластерів фортепіанної підготовки через їх функції (перцептивно-сміслову, емоційно-оцінну, перформативно-творчу) у вигляді сукупності когнітивно-сміслового, емоційно-оцінного, інтерпретаційно-досвідного компонентів; розроблено критерії та показники сформованості художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів: мисленнєво-операційний, емотивно-саморегулятивний, герменевтично-перформативний, оцінно-рефлексивний; уточнено сутність таких понять як: репрезентації, ментальні репрезентації, художньо-образні репрезентації, педагогічний потенціал програмної музики, поліхудожня компетентність, педагогічний потенціал фортепіанної підготовки, майбутні бакалаври музичного мистецтва, художньо-образні уявлення, художня спрямованість фортепіанної підготовки, педагогічний потенціал програмної музики; подальшого розвитку дістали поліхудожній та міждисциплінарний контент навчання мистецтву, компетентнісна парадигма щодо фортепіанної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, концепція інтегрованого навчання в проєкції на фортепіанну педагогіку.

Варто відзначити, що отримані дисертанткою наукові результати мають достатній ступінь обґрунтованості, що підтверджується аналізом праць зарубіжних та вітчизняних учених щодо проблеми формування художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва засобами фортепіанних програмних творів, апробацією результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

### **3. Значущість результатів дослідження для науки і практики**

Практичне значення результатів дослідження полягає в опрацюванні та адаптації до сучасного освітнього процесу підготовки бакалаврів музичного мистецтва діагностичних методів, зокрема зарубіжних авторів, що дозволяють

визначити рівень сформованості художньо-образних репрезентацій; розробленні методів формування художньо-образних репрезентацій, які можуть бути застосовані під час різних видів фахової підготовки як майбутніх бакалаврів так і магістрів музичного мистецтва;

у використанні розроблених педагогічних принципів і методів у межах лекційних курсів «Методики навчання гри на фортепіано», «Основи музично-виконавської інтерпретації» та інших дисциплінах методичного характеру. Розроблені педагогічні умови також можуть бути застосовані на інших рівнях підготовки майбутніх фахівців у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка та 02 Культура і мистецтво, з використанням програмного музичного та художньо-ілюстративного матеріалу з урахуванням його складності щодо сприйняття та інтерпретування. Полікультурний контент застосування програмної музики дає змогу ефективно застосовувати результати дослідження в підготовці майбутніх фахівців як в українських так і китайських ЗВО та інших країнах світу.

#### ***4. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення***

Дисертаційне дослідження Ю Янь охоплює широке коло питань, що знайшло відображення у відповідній структурі та змісті. Дисертація має традиційну структуру та складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст роботи викладено на 235 сторінках.

У Вступі обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва» представлено науковий дискурс феноменології художньо-образних репрезентацій, розкрито сутність та компонентну структуру художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. Авторкою здійснено ґрунтовний і всебічний аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми. Так, категорія «репрезентативність» розглядається з позицій гешталь-теорії, когнітивної психології (с.31) та міждисциплінарності (с.28-30); на основі взаємозв'язку між музикою, математикою та мовою (с.28). Культурологічний аспект репрезентації розкрито на основі праці Гадамера «Істина і метод» (с.33), моделюючи ґрунтувався на роботах американського філософа М. Вартовського (с.34), розуміння репрезентації як кодування інформації через дію-образ-слово представлено на основі досліджень Дж. Брунера (с.35), напрями функціонування репрезентацій у мистецтві розкрито з урахуванням поглядів Ж.Піаже (с.35).

Особливу увагу автор надає ментальним репрезентаціям, зокрема концепціям Е. Гуссерля, М. Хайдеггера, М. Тая (с.38), дослідженням Д. Пітта,

Н. Блока та М. Джонсона (с.39), працям Чжоу Є, В. Томпсона, Л. Квінто та української дослідниці О.Ребрової (с.40-41).

Дисертанткою визначено кластери фортепіанної підготовки, де художньо-образні репрезентації мають найбільшу функціональність і концентрованість – пізнавально-смісловий (когнітивний), емоційно-досвідний (рефлексійний) асоціативно-інтерпретаційний (виконавський). Представлені кластери визначають функції художньо-образних репрезентацій у фортепіанній підготовці майбутніх бакалаврів музичного мистецтва: перцептивно-сміслова, емоційно-оцінна, перформативно-творча. На основі застосування каузально-функціонального аналізу авторка, з огляду на особливості фортепіанного навчання, визначає компоненти художньо-образних репрезентації: когнітивно-смісловий, емоційно-оцінний, інтерпретаційно-досвідний.

У другому розділі «Методологічні та методичні основи формування художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва засобами фортепіанних програмних творів» авторкою обґрунтовано доцільність застосування наукових підходів та відповідних до них принципів. Так феноменологічний підхід, співвідноситься з принципом актуалізації інтелектуальної компетентності в галузі мистецтва; художньо-ментальний підхід – з принципом розширення індивідуальної бази художніх знань та оперування ними й активізації полімодального потенціалу художніх репрезентацій; культурно-ціннісний підхід – з принципом орієнтації на культурну інваріантність ціннісного ставлення до художнього образу й домінування та осмислення власного ціннісно-сміслового контексту твору; наративно-дискурсивний підхід – з принципом орієнтації на художньо-вербалізованому супроводі накопичення досвіду художньо-образних репрезентацій.

На основі глибокого аналізу психологічної, мистецтвознавчої літератури та музично-педагогічної практики дослідниця обґрунтовує педагогічні умови й методи формування художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва на основі фортепіанних програмних творів. Зокрема, відповідно до першої умови – накопичення фонду художньо-перцептивних еталонів та фонду художньо-образних асоціацій дослідниця розробляє методи створення банку образо-символів на основі програмної фортепіанної музики, побудови та порівняння стильових паралелей схожих образів; відповідно до другої умови – стимулювання оцінно-рефлексивного ставлення до емоційно-сміслового контенту твору в голографічній проекції досвіду – методи побудови емоційно-рефлексивного контексту репрезентацій на основі попереднього досвіду, побудови траєкторії оцінювання та емоційного ставлення до різних кластерів програмної музики; відповідно до третьої умови – системне застосування мета-конструкту «дія-образ-слово» в роботі над програмними фортепіанними творами – методи створення програми твору на основі автореферентності та художнього наративу, добору художньо-ілюстративного матеріалу відповідно до програми твору, вербального супроводу виконавської інтерпретації на основі наявного досвіду.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка методики формування досвіду художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва» представлено діагностування рівня сформованості художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва на основі розроблених критеріїв та показників, а саме: мисленнево-операційний (ступінь розуміння смислового контексту твору на основі сформованих художньо-перцептивних еталонів; якість ідентифікування художніх образів на основі усвідомлення художньо-виразових стереотипів; емотивно-саморегулятивний (наявність рефлексії емоційного ставлення до художнього образу твору; якість та продуктивність оцінювання естетично-емотивного потенціалу твору); герменевтично-перформативний (інтенсивність художньо-асоціативних зв'язків образу твору на основі попереднього досвіду; міра володіння сформованими художньо-образними уявленнями у вирішенні інтерпретаційних завдань).

Інструментами діагностування дослідницею обрано: анкетування, інтегративний метод ідентифікації інтертекстуальних художніх зв'язків (с.139), метод вимірювання індукованих емоцій, розроблений на основі діагностичної методики Й. Вуоскоскі та Т. Еерола (с.141), питальник PANAS (с.142), метод діагностування емоційно-естетичного відгуку (с.143), технологію визначення інтенсивності художньо-образних репрезентацій через активізацію сенсорного зворотного зв'язку в музичному виконанні (с.145).

Використання цих методів дозволило визначити чотири рівня сформованості художньо-образних репрезентацій: високий – ментально-творчий; достатній – операційно-рефлексійний; середній – афективно-оцінний; низький – стереотипно-поверховий.

Перевірка ефективності експериментальної методики формування художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва довела доцільність застосування наступних методів: створення банку образосимволів на основі програмної фортепіанної музики, побудова та порівняння стильових паралелей схожих образів/програм, перенесення залишкових знань/умінь у новий художньо-текстовий формат (метод керованої імпровізації)); побудова емоційно-рефлексійного контексту репрезентацій на основі попереднього досвіду, побудова траєкторії оцінювання та емоційного ставлення до різних кластерів програмної музики, добір художньо-ілюстративного матеріалу відповідно до програми твору, створення програми твору на основі автореферентності та художнього наративу, вербальний супровід виконавської інтерпретації на основі наявного досвіду.

Позитивним у контексті викладу наукової інформації теоретичної частини дослідження слід вважати раціональну побудову схем і таблиць, що представляють узагальнення функціональних та атрибутивних властивостей ментальних репрезентацій за аналізом наукових позицій дослідників (табл. 1.1), співвідношення кластерів та функцій художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки (рис.1.1), компонентну структуру художньо-образних репрезентацій

майбутніх бакалаврів музичного мистецтва (рис 1.2), рис. 2.1. та 2.2. на яких представлено репрезентації сонати В. Моцарта A-dur (№11, К 331).

На особливу увагу заслуговує модель формування досвіду художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, представлену на рис 2.3.

Висновки та рекомендації є логічним завершенням проведеного дослідження.

## ***5. Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях***

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи Ю Янь достатньо повно відображені в 9 публікаціях автора, з яких 1 – у співавторстві. Із них: 3 – у фахових виданнях України, 3 – у зарубіжних періодичних виданнях, 3 – апробаційного характеру (1 – зарубіжна). Статті написані українською, англійською та китайською мовами.

## ***6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації***

У дисертаційній роботі Ю Янь є певні недоліки, що викликають зауваження дискусійного характеру:

1. У тексті дисертації на 53, 54 сторінках та в переліку ключових слів застосовується поняття «поліхудожність». Разом з тим, в описі формувального експерименту не наводяться приклади його застосування.
2. Компонентна модель побудована з орієнтацією на кластери фортепіанної підготовки, що дає змогу визначити функції і вже компоненти художньо-образних репрезентацій. Кожний компонент складається з двох елементів: здатність та уміння. Отже спочатку визначена здатність а потім уміння. Виникає питання, що під час формувального експерименту проявлялося яскравіше, на що було повернуто увагу дослідниці: на здатність чи на уміння.
3. У додатках представлено фото, де здобувачі виконують індивідуальні завдання. Технічне оснащення це дозволяло. Виникає питання, яким чином така диференціація була можлива під час експерименту в Одесі
4. Варто було б конкретизувати відмінності між групами китайських та українських здобувачів, оскільки у дослідженні брали участь обидві групи студентів.
5. У тексті дисертації застосовуються нотні приклади, які краще було б подати у додатках.

У цілому викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дослідної роботи, до того ж окремі з них можуть бути враховані у подальшій роботі дисертанта.



### 7. Загальні висновки

Отже, дисертаційна робота Ю Янь «Формування художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва засобами фортепіанних програмних творів» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), а її автор – Ю Янь заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

#### Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,  
завідувач кафедри музикознавства.

інструментальної підготовки та хореографії

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Кобилянського

Мозгальова Н.Г.

